

دانشگاه سیام نور

روشی تحقیقی در جغرافیا

(رشته جغرافیا)

دکتر مجید جاوری دکتر رستم صابری فر

سرشناسه	: جاوری، مجید، ۱۳۴۶-
عنوان و پدید آور	: روش تحقیق در جغرافیا (رشته جغرافیا)/ مؤلفان: مجید جاوری- رستم صابری فر.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	: دوازده، ۱۸۵ص.
فروست	: دانشگاه پیام نور، ۱۶۴۸. گروه جغرافیا: ۷۸۸.
شابک	: 978-964-387-708-8
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا.
یادداشت	: واژه نامه.
موضوع	: جغرافیا - تحقیق
شناسه افزوده	: صابری فر، رستم، ۱۳۴۰ -
شناسه افزوده	: دانشگاه پیام نور.
رده بندی کنگره	: ۲۹ ج/ GV۳
رده بندی دیویی	: ۹۱۰/۰۷۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۱۱۲۰۵۱

روش تحقیق در جغرافیا

مؤلفان: دکتر مجید جاوری- دکتر رستم صابری فر

ویراستاران علمی: دکتر هوشمند عطایی- دکتر بیژن دادرس

تهیه و تولید: مدیریت تولید مواد و تجهیزات آموزشی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: انتشارات دانشگاه پیام نور

شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه

نوبت و تاریخ چاپ: چاپ اول آبان ۱۳۸۹

شابک: ۸- ۷۰۸- ۳۸۷- ۹۶۴- ۹۷۸

ISBN: 978 - 964 - 387 - 708 - 8

فروش این کتاب فقط از طریق نمایندگی‌های دانشگاه پیام نور مجاز می باشد و فروش

آن در سایر مراکز فروش کتاب موجب تعقیب قانونی فروشنده خواهد گردید

(کلیه حقوق نشر اعم از چاپی، الکترونیکی، تصویری، صوتی و اینترنتی برای دانشگاه پیام نور محفوظ است)

قیمت: ۲۰۰۰۰ ریال

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار ناشر

کتاب‌های دانشگاه پیام نور حسب مورد و با توجه به شرایط مختلف یک درس در یک یا چند رشته دانشگاهی، به صورت کتاب درسی، متن آزمایشگاهی، فرادرسی، و کمک‌درسی چاپ می‌شوند.

کتاب درسی ثمره کوشش‌های علمی صاحب اثر است که براساس نیازهای درسی دانشجویان و سرفصل‌های مصوب تهیه و پس از داوری علمی، طراحی آموزشی، و ویرایش علمی در گروه‌های علمی و آموزشی، به چاپ می‌رسد. پس از چاپ و ویرایش اول اثر، با نظرخواهی‌ها و داوری علمی مجدد و با دریافت نظرهای اصلاحی و متناسب با پیشرفت علوم و فناوری، صاحب اثر در کتاب تجدیدنظر می‌کند و ویرایش جدید کتاب با اعمال ویرایش زبانی و صوری جدید چاپ می‌شود.

متن آزمایشگاهی (م) راهنمایی است که دانشجویان با استفاده از آن و کمک استاد، کارهای عملی و آزمایشگاهی را انجام می‌دهند.

کتاب‌های فرادرسی (ف) و کمک‌درسی (ک) به منظور غنی‌تر کردن منابع درسی دانشگاهی تهیه و بر روی لوح فشرده تکثیر می‌شوند و یا در وبگاه دانشگاه قرار می‌گیرند.

مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

فهرست مطالب

مقدمه

راهنمای مطالعه کتاب

نه

فصل اول: کلیات

۱

۱

۱-۱ مفهوم شناخت و انواع آن

۵

۲-۱ مفهوم علم و روش علمی

۷

۳-۱ مفهوم جغرافیا و رویکردهای آن

۹

۴-۱ تعریف تحقیق

۱۰

۵-۱ ارکان تحقیق در جغرافیا

۱۳

۶-۱ نگرش‌های تحقیقی در جغرافیا

۱۶

۷-۱ مفهوم متغیر و انواع آن

۲۱

۸-۱ مراحل تفصیلی اجرای طرح تحقیق

۲۵

فصل دوم: مراحل تفصیلی اجرای طرح تحقیق

۲۶

۱-۲ انتخاب موضوع تحقیق

۲۷

۲-۲ بیان مسأله تحقیق

۲۹

۳-۲ گزاره‌های مسأله (هدف‌ها، سؤال‌ها و فرضیه‌ها)

۴۰

۴-۲ ملاک‌های ارزیابی گزاره‌های مسأله تحقیق

۴۰

۵-۲ مقیاس اندازه‌گیری متغیرها

۴۲

۶-۲ سنجش درجه قوت رابطه بین متغیرهای اسمی

۴۴

۷-۲ سنجش درجه قوت رابطه بین متغیرهای ترتیبی

۴۹

فصل سوم: پیشینه و روش‌های تحقیق در جغرافیا

۴۹

۱-۳ پیشینه و روش‌های تحقیق در جغرافیا

۵۰	۲-۳ منابع علمی مورد استفاده در پیشینه تحقیق
۵۱	۳-۳ جمع آوری اطلاعات
۵۲	۴-۳ انواع روش های تحقیق
۵۴	۵-۳ روش های تحقیق در جغرافیه
۵۶	۶-۳ قسروهای تحقیقی در جغرافیای انسانی
۵۶	۷-۳ قسروهای تحقیقی در جغرافیای طبیعی
۷۰	۸-۳ روش های تحقیق در جغرافیای طبیعی
۷۸	۹-۳ تحلیل فضایی به عنوان یک شیوه تحقیق در جغرافیا
۸۱	۱۰-۳ استانداردهای تحقیق در جغرافیا

۸۵	فصل چهارم: ابزارهای اندازه گیری در تحقیق
۸۵	۱-۴ ابزارهای اندازه گیری در تحقیق
۸۶	۲-۴ پرسشنامه
۸۸	۳-۴ مصاحبه
۸۹	۴-۴ مشاهده
۸۹	۵-۴ عکس ها و نقشه ها
۹۰	۶-۴ اعتبار و روایی ابزار اندازه گیری
۹۵	۷-۴ وایبی طرح های تحقیقی
۹۵	۸-۴ جامعه آماری و روش های نمونه گیری

۱۰۹	فصل پنجم: تجزیه و تحلیل داده ها
۱۰۹	۱-۵ تجزیه و تحلیل داده ها
۱۱۰	۲-۵ تحلیل های آماری پارامتری و ناپارامتری
۱۱۳	۳-۵ برآورد فاصله ای برآمارهای آماری جامعه
۱۳۵	۴-۵ تحلیل واریانس یک طرفه
۱۳۵	۵-۵ تحلیل رگرسیون
۱۳۶	۶-۵ تحلیل آماری
۱۳۷	۷-۵ تحلیل خوشه ای
۱۳۹	۸-۵ روش های فرض در تحلیل های پارامتری
۱۴۷	۹-۵ روش های آماری برای تحقیقات جغرافیایی

۱۵۱	فصل ششم: تدوین گزارش تحقیق
۱۵۱	۱-۶ تدوین گزارش تحقیق
۱۵۲	۲-۶ تدوین سندید شرح تحقیق
۱۵۲	۳-۶ تدوین صورت جلسه طرح دهده و همکاری های
۱۵۳	۴-۶ تدوین صورت جلسه به شرح تحقیق

۱۵۳	۵-۶ اطلاعات مربوط به هزینه‌ها و امکانات اجرای تحقیق
۱۵۴	۶-۶ تدوین گزارش پیشرفت فرآیند اجرای طرح تحقیق
۱۵۴	۷-۶ تدوین گزارش نهایی تحقیق
۱۵۹	- ضمائم. کاربرد نرم‌افزار SPSS _{VER11} در تحقیقات جغرافیایی
۵	۱-۱
۱۵۹	اربرد نرم‌افزار SPSS _{VER18} در تحلیل آمار توصیفی و استنباطی
۵	۲-۱
۱۶۰	تحلیل عاملی با نرم‌افزار SPSS _{VER11}
۱۷۱	۳-۱ خوشه‌بندی سلسله مراتبی با استفاده از نرم‌افزار SPSS _{VER11}
۱۷۹	منابع و مأخذ

مقدمه

خالقیت، صفت خداوند منان است و ذات باری تعالی صرف الوجود می باشد. لذا هیچ حدی ندارد و هیچ وجود و کمال وجودی از او بر کنار نخواهد بود. بدین حساب هر وجود و کمال وجودی که در جهان خلقت است، به طور اعلی و اشرف و به طور جمع الجمع و بدون امتیاز، نزد او تعالی وجود دارد و هر حق تعالی به طور اجمال به همه آنها علم دارد. علم به طبیعت و انسان از اعم علوم است، زیرا یکی از راه های اثبات حق تعالی، شناخت و آگاهی از هستی است.

یکی از علومی که برای شناخت جهان هستی به ما کمک می کند، جغرافیا است. شناخت انسان و محیط زندگی انسان هدف اصلی علم جغرافیا است. برای شناخت بهتر باید علاوه بر جهان بینی هستی از جهان بینی جغرافیایی مدد گرفت. جهان بینی جغرافیایی کلیت و جامعیتی از تفکرات فلسفی، اقتصادی، محیطی و توسعه است. لذا مسائل جغرافیایی ماهیت فلسفی دارند و بدون بینش فلسفی، توجه به مسائل از دیدگاه جغرافیایی خالی از اشکال نخواهد بود. فلسفه غایی جغرافیا محیط و روابط آن است که زمینه مقدماتی شناخت حق تعالی را فراهم می کند. نظام های فکری و ایدئولوژیکی در ساخت های اجتماعی و تغییر محیط طبیعی بسیار مؤثرند و زمینه ساز گسترش فضاهای متفاوت جغرافیایی می شوند. براین اساس یکی از راه های پیشبرد و پویا نمود علم جغرافیا، غنای اندیشه های و شناخت صحیح ماهیت جغرافیا است. همه پدیده های جغرافیایی روی بستری طبیعی بنا شده اند و شناخت صحیح و دقیق این بستر شناخت بهتر محیط انسان ساخت را ممکن می سازد. در این راستا راه های شناخت و بررسی این

محیط از اهمیت زیادی برخوردار است. روش‌های تحقیق و تحلیل در جغرافیا زمینه‌های مطالعاتی و بررسی مکانهای بهتر جغرافیایی را برای زندگی فراهم می‌کند. این کتاب که تحت عنوان روش تحقیق در جغرافیا به چاپ می‌رسد، به‌طور ساده به بعضی از روش‌ها و شیوه‌های تحقیق و تحلیل در جغرافیا اشاره می‌کند.

در پایان لازم می‌دانیم از تمام کسانی که در تدوین این کتاب ما را یاری دادند، مخصوصاً جناب آقای دکتر هوشمند عطایی و جناب آقای دکتر بیژن دادرس به‌عنوان ویراستاران علمی کتاب تشکر نماییم. همچنین پیشاپیش از صاحب‌نظرانی که با تذکر و انتقادهای ارزنده خود، ما را راهنمایی خواهند کرد، سپاسگزاری می‌کنیم.

مؤلفان

راهنمای مطالعه

کتاب حاضر (روش تحقیق در جغرافیا) که هم اکنون در اختیار شماست و آماده مطالعه می‌باشد، براساس سرفصل‌های مصوب شورای عالی برنامه‌ریزی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای دو واحد درسی رشته جغرافیا تدوین شده است. با توجه به نظام آموزشی دانشگاه پیام‌نور سعی شده است مطالب این کتاب به صورت خودآموز تدوین شود تا دانشجو بتواند با حداقل اشکال آن را مطالعه و استفاده کند. برای استفاده بهتر از مطالعه لازم است به نکات زیر توجه شود:

مطالعه این کتاب به گونه‌ای تدوین شده است که اصول تحقیق در قالب موضوعات مختلف جغرافیا با نمونه‌های کاربردی مطرح شده است. بنابراین مطالعه دقیق موضوعات کتاب با نمونه‌های کاربردی دانشجو را به هدف نهایی می‌رساند. برای فهم بهتر مطالب این کتاب لازم است هدف‌های آموزشی کلی و مرحله‌ای هر فصل را مطالعه نمود.

محتوای هر فصل را به ترتیب مطالعه کنید و پس از اطمینان از فراگیری آن به سؤالاتی که در پایان هر فصل آمده است پاسخ دهید. تا فهم و پاسخ‌دهی کامل به سؤالات از شروع فصل بعدی خودداری نمایید.

انجام عملی فرایندها و اصول تحقیق تدوین شده در کتاب شما را در تسلط کامل بر مفاهیم کتاب یاری می‌دهد.

مطالعه نمونه‌های کاربردی تحقیقات برای انجام عملی اصول روش تحقیق و فهم دقیق آن از اهمیت زیادی برخوردار است.

هدف کلی و هدف‌های مرحله‌ای کتاب

هدف کلی درس در این کتاب، آشنایی با روش تحقیق در جغرافیا است. برای حصول به این هدف در ابتدا دانشجو با اصول روش تحقیق آشنا می‌شود، سپس نمونه‌های کاربردی آنها زمینه‌های عملی را فراهم می‌کند. برای رسیدن به هدف کلی، هدف‌های مرحله‌ای زیر باید دنبال شود:

آشنایی با کلیات تحقیق

آشنایی با مراحل تفصیلی اجرای طرح تحقیق

آشنایی با پیشینه و روش‌های تحقیق در جغرافیا

آشنایی با ابزارهای اندازه‌گیری تحقیق

آشنایی با تجزیه و تحلیل داده‌ها

آشنایی با تدوین گزارش تحقیق